List 29. **NOVICE** Tečaj XXV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 17. julija 1867.

Gospodarske stvari.

Gotova pomoč, da se pšenice snet ne loti.

Gospod Vilhelm Pelikan, grajščak v Črnelem nam je o tej zadevi naznanil tudi po njem popolnoma potrjeno pripomoč, da se pšenica obvaruje snetja. Tako-le „Novicam“ piše častiti rodoljub:

„V vsej moji okolici je letos pšenica tako snetjava, da je mnogo poljá, na kterem se bo komaj seme pridelalo. Moja pšenica pa je prav lepa, in zakaj? — zato ker vsako leto pšenično seme namakam.

Da le seme je snetja krivo, ne pa kakošna druga podnebna (klimatična) uima, tega sem se letos prav do dobrega prepričal, in sicer tako-le: za poskušnjo sem namreč lansko jesen na eno njivo vsejal nenamočenega semena, in ta njiva je letos, kakor njive mojih sosedov, bila polna snetja; na vseh drugih mojih njivah pa, kjer sem vsejal namočeno seme, ne enega klasa ni snetjavega.

Moja namaka je narejena iz plavega vitrijola (Kupfervitriol), rdečega žvepla in pa vode. Za en vagán ali za dva mernika pšenice jemljem 5 lotov plavega vitrijola, pol lota rdečega žvepla in 2 bokala vode, v kteri se razstopita vitrijol in žveplo. Treba je, da se rdeče žveplo prav drobno stolče (ali zmelje), pri vitrijoli pa ni treba, da bi tako drobno zmlet bil. Vse to dobro prekuhaj, in kadar kuhaš, večkrat pomešaj, da se žveplo bolje raztopí.

Najbolje je, da se pšenično seme potem na večer v to vodo dene, da se je zrna čez noč dobro napijó. Drugi dan sejaj.

Opomniti moram, da za setev ne vzameš snetjave pšenice.

Sploh je navada, da kmetje pšenično seme z neugašenim apnom mešajo; al to nikakor ne obvaruje pšenice, da ne bi snetjava postala.“

Ker lastna skušnja več veljá kot vse drugo, zato se zahvaljujemo gospodu Pelikanu za razglas njegov, in naše gospodarje prosimo, naj si vsi zapomnijo ta svèt in se ga poslužijo vselej pri semenski pšenici. Priporočana je tudi od druzih straní ta namaka, ki je vrh tega še prav dober kup, ker plavi vitrijol in rdeče žveplo se za majhen denar dobivata v špecerijskih štacunah.

Obrtnijske stvarí na Kranjskem.

Kdor koli ima priložnost po Kranjskem potovati, opazuje, da naša deželica, akoravno majhina, vendar le se vrlo pečá z obrtnijstvom. Pridni stanovalci porabljujejo ves čas, kar jim ga ostaja od poljedelstva, v izdelovanje ene ali druge stvarí.

Tako vidimo v okolicah ihanske, mengiške, komendske in vodiške fare ljudí vsake starosti vitre za slamnike plesti tako lično, da veliko veliko tega blagá gré v druge dežele.

Tako izdeljujejo v Idrii in okolici žoke in čipke (špice), ki gredó daleč po svetu. Med tem, ko imajo možaki svoj zaslužek pri rudarstvu, izdeljuje ženstvo to blago.

Skoro v vsakej hiši na deželi pa tudi po mestih drdrajo kolovrati od jeseni do spomladi in prejo potkajo v platno. Kranjsko platno večidel porabljeno za jadra donaša prebivalcem kranjske dežele mnogo dobička.

V krajih, kjer je lahko dobiti pripravnega lesá, izdeljujejo bučarji vsake baže posodo, golide, korce, škafe, čubre, sode, putrihe, buče. Izdeljujejo strugarji krožnike, torila in druga lesena orodja; žličarji izrezljavajo žlice, kuhalnice, korčule in več takega, kar v denar gré.

Čudno je, da se še nihče ni lotil na Kranjskem izdelovati lesenih igrač; za to robo pripravnega lesá, posebno lipovine, je pri nas dosti po ceni!

Kodar se dobí dobra glina za lončevino, so se stanovalci lotili lončarije; lončarji iz ribniške doline, izpod Šmarne goré in iz komendske fare preskrbé vso kranjsko deželo, pa tudi Istro, goriško in del Štajarske tudi hrvatske dežele z lončevino in s pečmí. Čeravno ti izdelki niso posebno lepega obličja, vendar le so trdni in čudovito po nizki ceni, pri kteri je lončarjem le zato mogoče izhajati, ker jim žganje le malo stroškov prizadeva, namreč več njih ima le eno peč, v kteri po redu žgejo, da se peč nikoli popolnoma ne ohladí.

V gozdnih krajih zlasti v ribniški dolini se napravlja veliko „suhe robe“, namreč rešet, škatelj in rét, s kterimi barantajo na vse kraje, zlasti na Štajarsko, Koroško in Hrvaško. Prejšnje čase so se Ribničanje tudi močno pečali z izdelovanjem sit, zadnje čase so jim to prevzeli Stražiščanje.

Sukná se iz domače volne veliko izdeljuje, tudi raše in mezlana.

Mlinov in žag je po kranjskih vodotocih brez števila in mnogo moke, žaganic, desk, remeljnov in druge lesovine gré na Trst čez morje.

Železo se prideluje sosebno po Gorenskem v razno blagó in orodje. Kranjske kosé in srpi slové po vseh krajih. Kože se skor povsod pri vodah strojijo na usnje, urbas, irhovino in krznarsko blago.

Med strojarji posebno sloví g. Tomaž Javornik na Vrhniki, kterega urbas sloví po kranjski in tudi po druzih deželah s svojo voljnostjo.

Strojarji! skušajte njegovo izdelovanje posnemati; to bo vam in vsem drugim na korist, ker Javornikov urbas se ne premoči kmalu in je dolgo trpeč.

Z napravljanjem sira se ljudje malo pečajo, ker je mleko predrago, pa tudi kader ga delajo, je večidel nizke vrednosti; zlasti kadar mleku pred vsirjenjem

maščobo odjemljejo; brže ko ne niso naši ljudje v izdelovanji sira do dobrega podučeni. Želeti je, da kak v tej zadevi zveden mož po „Novicah“ to delo do dobrega razjasni. *)

Čevljarjev, šivarjev, mizarjev, — Kurnik v Ljubljani hvalevredno napreduje v stolarstvu — kovačev, ključarjev, komatarjev, vrvarjev, kolarjev je povsod kolikor treba. Tako tudi tesarjev.

Zakrivati se pa vendar ne sme, da naši obrtniki se ne pomikajo tako čvrsto naprej, kakor zahteva to sedanji čas, in to zatega del ne, ker malo zmed njih zná brati in pisati, nima priložnosti, v domačih obrtnijskih šolah, v domačem jeziku za obrtnijstvo in rokodelstvo pripravljajočih, naukov učiti se, in tudi nima priložnosti potovaje po svetu se kaj več in novega naučiti. Dajte nam tedaj obrtniških šol in realk z ukom v domačem jeziku, pa kmalu! Dr. O.

Gospodarske novice.

* Da se goveja kuga odvrne od naših dežel — namerava dunajsko ministerstvo, kakor „Volkswirth“ pripoveduje — ostrejših pomočnikov se poslužiti in sicer teh-le: Na mejah našega cesarstva se napravi več kontumacij (zaprtij); vsaka živina, ktera čez mejo pride, se za 10 dni dene v zaprtijo. Ker je na Ogerskem stanovitno kužno gnjezdo, zato se sè živino, ki se iz Ogerskega v druge dežele prižene, prav tako ravná, kakor z vnanjo tujo živino. Deželnim zborom se bode priporočilo, da se napravi v vsaki deželi prisilna zavarovalnica živinska. Postava za pobijanje sumljivih goved bode ostrejša.

* Bogata letina je skor povsod v našem cesarstvu letos. Če tudi gré letos veliko žita v ptuje dežele, vendar je gotovo, da bo žitna cena nizka.

* Svilarstvo (pridelk žide) se je letos dobro obneslo na Hrvaškem, ker so črviči bili zdravi. „Gosp. List“ pravi, da je prvotna cena kokonov od 90 kr. poskočila na 1 gold. 10 kr., in da jih popotni trgovci sedaj plačujejo po 1 gold. 20 do 1 gold. 30 kr. — V Gorici plačujejo letos funt kokonov slabih po 1 gold. 50 kr., srednjih po 1 gold. 90 kr., najlepših 2 gold. 40 krajc.

Kaj, če avstrijska država na kant pride?

„Država naša bo naredila bankrot“, „Avstrija pride na kant“, „Avstrija pride na boben“ — to so besede, ki se slišijo dandanes prav pogostoma. Izlêgli so jih na Ogerskem, ker nekteri vrtoglavci ogerski mislijo, da „ogerska država“ potem manj dolgov prevzame, ako se Avstrija po bankrotu znebí dolgov.

Le z veliko nevoljo — piše dr. Klunov „Volkswirth“ — se lotimo premišljevanja: kaj, če avstrijska država na kant pride?

Kaj neki mislijo taki, ki besedo državni bankrot tako radi v ustih imajo, da se zgodí potem? Ali ne vejo, da vsacemu, kdor ima državnih obligacij, kurji pot nastopi po koži, ako pomisli, da potem eno ali dve petini ali celó polovico manj obresti (činžev) dobiva na leto? Ali ne vejo, da groza obide vsacega, kdor ima kaj bankovcev v svojem hramu, ako misli na to, da mu čez noč kakor „cunder“ stlí bankovec? Morebiti pa taki, ki s tako lahko vestjó govorijo o državnem bankrotu, tolažijo druge s tem, da bojo potem obligacije več vredne, — da se zguba pri bankovcih razdelí na milijone in milijone ljudí in po takem nobeden ne trpí presilne škode.

Takemu, ki tako blodi, stavimo pred očí spomin od leta 1811., ko je marsikdo po bankovcih celo svoje premoženje zgubil, pa stavimo pred očí tudi zgubo po silno visocem ažiju. Ta ažijo je na desetino let potrl obrtnijstvo in kmetijstvo; pokončal je v obligacijah prihranjeni kapital; kriv je bil tega, da je posestvo bilo malo vredno, in so grajščaki obožali in je delavec lakoto trpel.

Pa so res ljudje, ki vsega tega ne pomislijo. Če tudi ogenj pokončava poslopja, mislijo si, saj vstanejo potem še bolje hiše na mestu starih. Kako pa se je pogorelec zadolžil, — kako strada, če tudi je streha z opeko krita, — kako pomanjkanje trpí na obleki, če tudi je hiša od zunaj bela — vsega tega ne pomislijo. Celó takih denarničarjev modrijanov se ne manjka, kteri pravijo: zakaj bi takim, ki so že več let državo molzli s tem, da so od svojih obligacij dobre obresti vlekli, se tudi enkrat ne izpustilo malo krví?! Ali niso taki ljudjé slepi in neumni, da ne vidijo, da država je celota, ktera obstaja iz posameznih delov, in da trpí vsa država, ako trpijo posamezni deli njeni! Če tudi država na kant gré, saj dežela ostane vendar le dežela, hiša ostane hiša.

Ali taki neumneži mislijo, da država je podobna kupcu ali trgovcu, kadar na kant pride? Trgovec, ki je na kant prišel, pa se je potem poravnal (zglihal) sè svojimi upniki, zopet začne kramariti. Al država morebiti tudi tako more, ko je na kant prišla?

Bankrot, očiten ali skrit, zbriše Avstrijo iz vrste velikih evropejskih vlad; bankrot, na pol ali četrt, vzame Avstrii samostojnost; dolžnica bi bila vsakemu ptujemu kapitalistu. Kmetijski pridelki, obrtnijstvo, špekulacija, kupčija — vse to bi se vzelo iz rok domačim ljudém, zakaj z državnim bankrotom vzame se jim prihranjeni krvavi vinar, kapital, dohodek in kredit — gospodar bi moral postati hlapec, da bi svojim dal kruha.

Nobeden ne prezira groznih dolgov, v ktere je zakopana naša država, vendar za tega voljo Avstrija ni še zgubljena, ako se prerodí v svobodno državo, ktera dopušča, da se prosto giblje, kdor kaj vé in dela, in tako zadovoljen pomore nositi breme državno, — temu pa še pristavimo: ako začne varčno gospodariti, in to je menda prvo!

Zgodovinske stvari.

Vojska Panonov z Rimljani.

Zgodovinska črtica.

Spisal Dav. Trstenjak.

(Dalje.)

Bilo je leta 6. pred Kristusom, ko se je Oktavian pripravljal na vojno proti Marobodu, kralju germanskih Markomanov. V ta namen je zbral 12 legij, ktere so v Iliriku ležale (to je bila stran severo-izhodna rimske države). Enemu oddelku je bil glavni poveljnik Tiberi, in je krenil ž njo proti Karnuntu (Petronel v dolnji Avstrii), z drugim vojskinim oddelkom pa bi mogel delovati Senti Saturnin, prefekt Germanije, skoz krajino Chattow (današnjih Hessov) in se pomikati do Markomanov.

Ta čas se je Panonom najprileżniši dozdeval, da sopet staro svojo slobodo zadobé, zato so se Panoni z Dalmatinci in inimi sosednimi narodi pogovorili, kako bi odtresli jarem Rimljanov. Velika in nepričakovana je bila vstaja. Do 800.000 se jih je spuntalo, do 200.000 je bilo oboroženih. Vsi ti so se že davno popred spo-

*) Morebiti bi nam ravno častiti pisatelj teh vrstic mogel podati ta poduk, ker v njegovem gospodarstvu se izdeluje izvrsten, tudi od gurmanov potrjen sir. Vred.

razumeli z Marbodom, ter si napravili osnovo, po kteri bodo vojsko peljali. Ustanovili so tri vojne, ktere imajo Rimljane prijeti, in so imenovali tri vojskovodje: prvi je bil Bato vodja brajskih Panonov, drugi Bato dalmatinskih Disidiatov, tretji Pines v dostojanstvu omenjenima glavarjema najbliži. Kakor vojna (armada), tako tudi je bilo vojskino ravnanje razdeljeno na troje; en oddel jo je vlekel do Macedonije, drugi skoz Navport (Vrhniko) in Tergeste (Trst) do Italije, tretji pa je za obrambo ostal domá.

Vseh očí so bile obrnjene na Maroboda. Da bi se bil Marobod ročno s Panoni združil, bila bi zmaga gotova, ker rimska vojna, ktera bi bila morala iz Germanije delovati, je bila še daleč proč od Markomanije. Za to so dobro znali Panoni in Rimljani, zato so oboji si prizadevali Marboda na svojo stran pridobiti. Zakaj da ni Marobod nobenega spešnega nasledka iz tega povstanja iskal, ne moremo razumeti. On ni podpiral Panonov, pa tudi ni stopil v zavezo s Tiberijem, ampak je bil nedelaven gledalec triletne krvave vojske rimsko-panonske. (Dudik „Mähr. Allg. Gesch.“ I. 25.) Vojska se je začela v Dalmacii. Vstajniki so napadli posadki rimski. Tiberi dobivši to vest, je hitro poslal Valerija Messalina, kteri je s polovico dvadesete legije 20.000 vstajnikov premagal. Bato disiadiatski je pobegnil v Panonijo, se združil z Batom brajskim *) na vrhu fruške gore (mons almus). Brajski Bato je že mislil si pridobiti Sremsko, ko iznenada Caecina Sever, praetor Moesie, pred mesto Syrmiom pride. On prižene Panonce do Drave, kjer je sopet bila bitva; al žalibog za Panone nesrečna. Vendar ni mogel Caecina Panonov do čistega pokončati, ker so Dakovje in Sarmati čez Dunaj vtrgnili in ga silili sopet se v Moesio povrniti.

Po odhodu Caecinovem so Panoni hudo razsajali in tlačili rimske mestjane in kupce, pokončevali posadke (vexillarios), in vse z ognjem in mečem opustošili.

Neskončna groza je prijela Avgusta in ves rimski narod, kteri je zraven tega bil jako razdražen zarad lakote. Oktavian zopet dá birat na vojno, pokliče veterane, in da bi tudi starešine in viteze zdramil k sodelovanju, zato je v senatu zagromel: „Če ne bodemo na oprezi, bodemo čez deset dni sovražnika videli pred rimskim mestom.“

Te besede so pomagale. Velika armada se je vkup spravila, ktere veliteljstvo je bilo izročeno Tiberiju.

Boj je bil hud, a sreča ni bila zmirom Rimljanom mila. Avgust ves nevoljen, da se je za potlačevanje panonskih vstajnikov že toliko časa in ljudstva potrošilo, poslal je leta 8. pred Kristusom Germanica z novim ukazom k vojski, kterej na čelu je stal Tiberi. Vojske so se zedinile, in tudi Caecina iz Moesie je bil poklican s svojim oddelom.

Batova, ko sta slišala, da se Caecina približuje, sta iznenada na njega padla in oborila, in svoje tabore kraj volceanskih jezer (Vinkovic) razpostavila. Nastalo je krvavo bojevanje; traški jahači, kterih je kralj traški Bhaemetalkes Rimljanom na pomoč poslal, bili so raztirani, krila razgnana, kohorte rimske potolčene, več tribunov pobitih, tudi prefekt rimskega tabora; padli so prefekti kohort, in desetnikov (decuriones) obilo.

Al kaj se zgodí? Pet legij je pretrgalo ostri pripravni red panonske vojske (acies), prišlo do Tiberia in mu izročilo nesrečno stanje rimske vojske. Tiberi je celo silo vojščakov obrnil proti Panonom, imajoč 10 legij, 70 kohort, 14 kril (alas), 10.000 veteranov in veliko število dobrovoljnikov. Panoni so bili od Rimljanov okroženi in gladom premagani kraj reke Bacunthium (Bossut). Brajski Bato se je vdal, Pines pa je bil ranjen.

Al s tem ni še bila vojska dokončana. Tiberi je v Panonii z vojsko prezimoval, in je M. Lepida poslal nad Bata Disidiatskega. On in Vibij sta leta 10. pred Kristusom v mladoletji med Savo in Dravo slednje vstajnike potlačila.

Tako z mečem podjarmljena Panonija je postala rimska provincija. Do tega časa so Panoni samo bili Rimljanom podložni, so jim dačo (tribut) plačevali, znali so svobodno po svojih zakonih živeti, in si svoje Bate voliti, in to do pomirja, leta 34. v Sisku z Oktavianom sklenjenega. Al ker so od rimskih prefektov preveč bili sužovani, so mir porušili, zato se je Avgustu potrebno zdelo, njim poslednjo brambo narodne svobode vzeti, in od onih dôb jim je Rimljan pošiljal birače (quaestores), sodnike (praetores), kakor do drugih preobvladanih provincij. (Dal. prih.)

*) Prebivalci med Kolpo in Savo še dandanes imajo pridavek: Brajci. Pis.

Dostavek k članku: „Brglez“.

Etymologična črtica.

Spisal Davorin Trstenjak.

Kmetje okolice, v kteri jaz prebivam, in ki so mojo razlago o brglezu brali, so mi povedali, da travo ali koren, s kterim se more vsaki zatvor odpreti, zna tudi najti ptica mavrica. Mavrica je ime za črnkasto čolno (Schwarzspecht); mavra, mavrula črnkasta krava, *grški*: *μαυρος*, črn, črnkast, *nemški*: maul v besedi: maulbeere, črnice, murbove jagode; Belostenec tolmačuje: mavi, mavri z: bledomoder, livescens.

Jambrešič brgleza tudi imenuje: brzel, brzdel = prvotnemu brgel. V obliki brzdel vidimo prikazen, da se po glasniku **z** rad glasnik **d** vrine, primeri: zdrelo, zdrno, ždrelo, ždrebe za: zrelo, zrno, žrelo, žrebe. Poznamovanje: brzel in brzdel mi potrjuje izpeljavo iz brg, lucere, fulgere. V slovenščini še poznamo frazo: „zvon brzno poje“, die Glocke klingt hell, toraj pozná slovenski jezik koreniko brg, brz v pomenu svitlobe, jasnobe, bleska.

V cerkveni slovenščini najdeš: brezg, diluculum, kar Miklošič primerja s sanskritskim: bhardž, bhrgas, *grški*: *φλέγω*, *lat.*: fulgeo, *goth.*: bairhts, *starogornjenemški*: berht, *ruski*: brezg, *poljski*: brzasg, diluculum.

Sufiks ez se nekterim dozdeva neslovensk, in besedo gavez, ktera se njim kot dokaz za domačost sufiksa ez navaja, imajo za tujko. Al tudi tukaj se motijo. Korenika gav je slovenska in enakopomembna z litevsko giti, sanare, gajus, sanabilis, in gavez pomenja to, kar latinsko ime: consolida, solidago in nemško ime te trave: Heilkraut. Primeri še: gajim, curo arceo, foveo, concervo, odtod gaj, nemus edictum, sylva purgata, gojim, foveo, refoveo, sagino. Edna fela (gattung) gaveza, consolida major, se po Jambrešiču tudi veli: svalnik, primeri češki: svaliti = srůsti, sceliti (Jungmann). Nemci tej travi pravijo „Beinwurz“, „Beinbruchwurz“, tudi „Wallwurz“, ker „wállen“ = „heilen“, zato „Wallfahrt“ = „Heilfahrt“; Latinci razun solidago = solidum (scil. os) agens, consolida še tudi Osteocola = osa colens, Čehi še tudi kostival. Stari Gali so jo po Pliniji imenovali: Hal = heil? in Veneti: Cotonea!! (Glej Plinij „Hist. nat.“ 27. 7.). Kdo bi si pri tej besedi starih Venetov ne mislil na slovenske besede: *češki*: kot, *srbski*: kotlac, Schlüsselbein, in na *hrvatskoslov.*: kotrig, zglob, členek, articulus, Glied, toraj cotonea = kotrižna trava, Beinwurz, Gliederwurz, Schlüsselbeinkraut. Go-

tovo so med Veneti bili pomešani Slovenci, ali pa je ta beseda prišla do njih od sosednih slovenskih Karnov in Norjancev.

Da še enkrat pridem na sufiks ez, zato omenim, da ga v latinščini najdem v sufiksu ex, ali pravilniše: egs (egis), postavim: remex (remegs), genitiv: remigis, od osnove: remo, ktera je sorodna s slovensko: lemez, remus, in lemež, drevo, na ktero je plužno železo nasajeno, pa tudi: orno železo. Prvotni obliki celó blizo je sufiks ig v gori omenjeni besedi: kotrig; dalje besede na iga.

Slovansko slovstvo.

* **Album z dvesto fotografičnimi podobami slavnih in izvrstnih Slovanov.**

O naročilu na to zbirko slavnih slovanskih móž smo prejeli sledeče

VABILO.

Pretekla je ena najzanimiviših dôb zgodovine slovenske. Po obširni Evropi raztreseni udje velike slovanske rodovine so se snidli v svetem carskem mestu Moskvi, da si izrazijo čustvo skupnosti in bratinstva, ktero navdaja vse narode slovanskega jezika.

Med možmí, ki so se sèšli v Moskvi, bilo jih je mnogo, ki jih vsak Slovan ponosno imenuje svojce; vendar je bila to le mala množica onih slavnih možakov, ki so dika slovanskemu narodu in se na obnebji slovanske omike in vede lesketajo kot predboritelji.

Lastnika podpisane založnice so nagovarjali na Ruskem od več straní, naj podobe (slike) vseh slovanskih prvakov v skupni zbirki na svetlo dá. Da se to zgodí, želí gotovo tudi ves ostali svet slovanski; zato nas je volja zadostiti tem željam s tem, da v podobah in pismu svetu slovanskemu pred očí stavimo

galerijo slavnih slovanskih móž, sedaj živečih.

Album, izvrstno lično napravljen in bogato pozlačen, bode obsegal 200 podób po najboljih natornih posnetkih. Na zadnji strani vsake podobe bode kratek življenjepis dotičnega moža v tistem jeziku, ki ga govorí naročnik (ali hrvaški, češki, slovenski itd.).

Kakor zmerna cena krasnega, 200 podob obsegajočega albuma kaže, je dragemu početju treba obilnega števila naročnikov, pa se tega tudi temveč nadjamo, ker naš namen, izdati ta album, bil je sprejet z veliko in živo radostjo, in ker smo si v svesti, da vzajemno delo bratinstva in skupnosti najde podpornikov obilo.

Podpisana založnica, ki je od pričetka svojega od leta 1861. izdala mnogotera dela za slovstvo in umetnost, ktera so bila z veliko pohvalo sprejeta, in je zato pri izložbi trojedne kraljevine bila poslavljena z dvema srebernima svetinjama (najvišo odliko), porok je že samo po sebi, da bode album prekrasen v vsej obliki, vsaka slika izvrstna in življenjepis resničen.

Pogodbe naročilne.

Podpisi na naročilo se začnó sprejemati 15. dne t. m. in trajajo do zadnjega dne prihodnjega meseca avgusta. Razun naročenih iztisov se druzih bode le malo natisnilo, in v knjigarnah album ne bode na prodaj.

Naročnina na en album z 200 slikami in življenjepisu znaša 48 gold. nov. den. Kdor se naročí, naj z naročilom franko pošlje 18 gold. Po tem prejme 50 podob. Ostalih 150 slik prejme v 3mesečnih pošiljatvah po 50 slik. Tako naročniku doide v kratkem času celo delo. Vsak mesec, ko se naročnikom pošilja po 50 slik, se po poštnem povzetji vzame 10 gold. na račun naročnikov.

Vsak slovansk rodoljub, ki nabira naročnike in nabere 12 podpisov, prejme na 12 iztisov 1 iztis za nadarek brez plačila.

Vsak naročnik naj svoje ime in stanovališče tako zapiše, da se lahko bere, da potem pri razpošiljanji ne bode pomót.

Posamezne podobe ali oddelki tega albuma se ne prodajajo.

Na Dunaji 10. julija 1867.

Slovanska literarno-artistična založnica
Abela Lukšića
na Dunaji, Josefstadt, Donaugasse Nr. 6
v 1. nadstropji.

* *Květy.* — Tako se zove zabavni in podučni časopis češki, ki se je z začetkom t. m. premenil v veliki tedenik s podobami (slikami) jako izvrstnimi. Prvi listi donašajo podobo Jlija Marka, voditelja vstajnikov bulgarskih, Krca Petrovića, druzega predsednika senata črnogorskega itd. Vredjuje ta časnik Viteslav Halek, naročnino sprejema knjigotiskarnica dr. Ed. Grégra v Pragi, ktera po pošti za četrt leta znaša 1 gld. 80 kr., za pol leta 3 gld. 60 kr.

Na Mravljiškem vrhu.

Kaj se beli tam na gori
Med grmovjem in med bori,
Je li groblja, je li sneg?
Groblje v kraji tistem ni je,
Burja studna več ne brije,
Davno kopen je že breg.

Skala je, pečina krasna,
Ž nje se — so vremena jasna —
Vidi zemlja kranjska vsa.
Zemlja kranjska, zemlja blaga,
Duši moji milodraga,
Bodi mi pozdravljena!

Ti si knjiga svetu dana
Vredna biti vsemu znana,
Pa kdo v tebe vprè očí!
Redek le je, da se zmeni,
Kaj je v tebi, in te ceni,
Kakor gre, po vrednosti.

Ti si njiva, ki gnojila
Jo je vojsk in bojev sila
Mnogo let nenehoma;
Njiva, ki so jo orala
Kónj kopita, in teptala
Ji vsejana semena.

Ti si raka, kjer Posavci,
Kjer Primorci, kjer Podravci,
Ki so za-te padli, spé.
Njih desnica tri sto let je
Turku krhala početje,
Kdo pa jim kaj hvale vé?

Srečna torej si ti skala,
Da priroda ti ni dala
Srca občutljivega.
Mirno gledaš v dalje zračne,
Al so čiste, al so mračne,
Al vihar po njih divjá.

„Ah, predragi! ah ne sodi
Me tak krivo; veren bodi:
Tudi jaz imam srcé;
Tudi jaz vem razločiti
Ino morem občutiti,
Kaj je blagor, kaj gorjé.“

„Gledala sem s te višine
Divjih rojev klete čine,
Ko si svet delili so;
In smem reči, da storilo
Se je tudi meni milo
Nad krivico prehudó.“

„Slišala sem zdihe vroče
Dedov tvojih, ko jim koče
Palili so nad glavó;
In tud mene je bolelo
Srce, ko mi je donelo
Njih jokanje na uhó.“

„Dnevi sparni so varili
In nalivi mi kalili
Stene neopažene.
Vihte strašne so bučale,
Da bi skor me omajale,
Pa ganila nisem se.“

„Glej! strel moč me ni razklala,
Vlagi, toči v bran sem stala,
Stoj udarcem tudi ti.
Če nadzvezdne pa oblasti
So ti namenile pasti,
Padi, — zakon ti veli —“

Skala! čuj prisego mojo:
Zvršiti naročbo tvojo
Vse vse dni se trudil bom.
In ko bela smrt me grudi —
Mož beseda — bode tudi
Zadnji zdih moj: Bog in dom!

Fr. Svetličič.

Sporočilo o VII. odborovi seji
slovenske Matice v Ljubljani.

(Konec.)

Točka 2. v tajnikovem sporočilu se je na besedo g. Praprotnika, naj se akademijina knjižnica nikar ne izpustí, rešila po dr. Costovem nasvetu: da se pošiljajo Matičine knjige, vsake po trije zvezki, predstojništvu, da sprejame prvi zvezek v akadem. knjižnico, druga dva pa podelí v imenu g. dr. Muršeca najpridnejšima Slovencema, ki se učita na akademiji zagrebški.

Ker je zemljevidov nekaj še, se gledé na 3. točko sklene, da se pošlje g. ustanovniku prošeni zemljevid, in gledé na 4. točko po dr. Bleiweisovem predlogu, da se omenjeni ustanovnik prepiše med letnike in se mu za zdaj všteje letnina po njegovi prošnji, dasiravno utegne ta primerljej, kakor prav opomni dr. Costa, velike pomembe vprihodnje biti Matici slovenski.

Knjiga „štirje letni časi“ naj se vsem sploh prodaja po 1 gld. nov. den. in „Rudninoslovje“ po 40 kr. — „Koledarju“ naj ceno nastavita predsednik in tajnik, „Slovensko-češki slovnici“ pa naj jo ugane predsedništvo s tajništvom in pisateljem vred. — Tudi letos naj se pošljejo vsem udom, ustanovnikom in letnikom vse Matičine knjige, zato naj se prodajajo vsem po prodajalni ceni. Le njemu, ki ob enem kupi najmanj 5 iztiskov, se prepusté po ceni, po kteri jih dobivajo bukvarji. To isto ima veljati tudi dijakom. Letošnje tri knjige dobijo tudi novi družniki, kteri pristopijo še do novega leta 1868.

Blagajnik dr. J. Zupanec poroča o računu in proračunu, ki se odobrita oba, in g. J. Vilhar pové, da se je blagajnica z računi trikrat pregledovala, in da se je našlo vse v dobrem redu. Razun tega pové g. blagajnik, koliko se je doslej izdalo, koliko bi se bilo smelo, in koliko je še tega ostalo v Matici, pa tudi, koliko je družnikov, ki so na dolg z ustanovnino in letnino, češ, da se podvizajo s plačilom. — Gosp. knjižničar prof. Vavrů pové, koliko je letos pridobila Matica knjig, ki bodo naznanjene v letopisu. Zlasti lepo darilo so ji g. dr. Vojskove knjige, ki jih je prejela od Mohorjeve družbe. Vvrstilo se je knjižnici koj 122 zvezkov, ki so pisani ali v slovanskih narečjih ali pa v slovanskih zadevah. Največ jih je slovanskih. Mnogo pa — 155 zvezkov — je šolskih in pedagogičnih, ktere naj bi se po njegovem nasvetu podarile nekaj mestni glavni šoli pri sv. Jakobu, nekaj pa c. k. gimnaziji, in dr. Bleiweis nasvetuje, da se g. dr. Vojsku pošlje pismena zahvala v imenu slovenske Matice, kar zbor hvaležno pritrdi.

Žrebovanje določi, da izstopijo letos izmed ljubljanskih odbornikov gg. dr. E. H. Costa, Anton Lésar, Andrej Praprotnik in Jožef Marn; izmed vnanjih pa gg. Juri Grabrijan, Matej Pirec, dr. Št. Kočevar, France Cegnar, Matej Cigale pa dr. France Miklošič.

Gosp. Fr. Hafnerju, učitelju v Slovenjem gradcu, se je na vprašanje: Bi li Matica hotela izdati „stenografijo slovensko?“ — sklenilo odgovoriti, da naj pošlje spis, da ga prej pogleda v to naprošen odsek in presodi po pravilih; da je pa z ozirom na to, kako važna je ta knjiga za sedanji čas, in da se enaki spisi navadno ne dajo na svetlo brez podpore, Matica pripravljena vsaj podpirati njeno izdajo, ako rokopis potrdijo presojevalci izvedenci.

Gosp. A. Lésar predlaga, naj se III. občni zbor skliče na sredo 7. avgusta t. l., in predlog se enoglasno sprejame, in izreče se želja, da se obhaja po navadi dopoldne s cerkveno slovesnostjo in popoldne z večerno veselico v čitalnici.

Naposled nasvetuje g. A. Lésar, da odbor izmed sebe izbere odsek, da: a) sestavi imenik knjig, ktere Matica želí izdati, b) nakaže pot, po kterem si ona najhitrejše priskrbí najboljših dotičnih rokopisov, in c) o tem svojem poslu poroča v prihodnji odborovi seji. — Dr. Bleiweis misli: naj bode odsek izmed vseh slovenskih odbornikov, dr. Costa pa skaže, da je k vspešnemu delovanju treba, da se ta odsek izvoli le izmed ljubljanskih odbornikov, in temu naj svetujejo tudi vsi drugi. Nasvetuje tedaj, da se izvoli pet odbornikov ljubljanskih, kteri naj bi sporočilo svoje litografovano poslali tudi vnanjim, in po tem poročali odboru, in izvolijo se po večini glasov gg. dr. Bleiweis, dr. Costa, prof. Lésar, Marn in Vavrů.

Pri tej priliki pa stavi dr. Bleiweis drug predlog, ki naj bi ga predsedništvo s tajnikom vzajemno skušalo dovršiti, predno se zbere odsek, in sicer: a) da si Matica pridobí poezije V. Vodnika in b) J. Vesela Koseskega. Prve je imel g. M. Kastelec, ki jih je prodal bukvarju Otonu Wagnerju, od kterega bi se mogle dobiti v last. Zastran drugih naj se obrne do slavnega pesnika samega, da ji privoli, ker je posebno v blagor šolske mladine silo želeti, da bi se dobivale njegove cenjene poezije zbrane v enem zvezku. Predlog se enoglasno sprejame.

Na to g. prof. Marn še omeni, da bi — gledé na prof. Žepičevo latinsko čitanko in na prof. Ladislavovo slovnico latinsko — gotovo prav dobro bilo, ako bi mislil kdo na sestavo slovensko-latinskega in latinsko-slovenskega slovarja ter se je hotel poprijeti. In g. B. Raić naznani, da se „Slovenski Štajar“ sicer pridno spisuje, da pa gotovega o njem zdaj še nič ne more povedati.

Dopisi.

Iz Haloz 11. julija. *(Poziv na razgovor o slovenskem slovniškem imenstvu.)* — 1862. leta je dr. Tkalac napisal poziv vsem slovanskim učenjakom jezikoslovnim in zgodovinskim, naj bi se sèšli 1863. leta v Beču na tisučletni spomin slovanskih apostolov Cirila in Metoda, ter se razgovarjali o dotičnih znanstvenih rečéh. Al ta slavni poziv je splaval po medli Donavi in požrli so ga valovi Črnega morja. Lani sem prosé nagovarjal v „Slovencu“ slovensko duhovništvo, da se zbere iz vsega Slovenskega, in sicer iz vsake vladikovine, kjer Slovenci bivajo, po dva odbornika izurjena v slovenski besedi in obredu, v Ljubljani ali kje indi, naj bi popravilo jezik obrednih knjig in določilo enakost v vsem, kar se opravlja v slovenščini; tudi ta prošnja ni našla primernega zveka. Res, znamenje pogubne mlačnosti, pa duh junaški se ne stere! Slovenec pravi, do tretjega je treba se poskusiti, inači kača piči. Oziraje se na to, in spoznavši veliko vrednost in potrebo namenjene reči, o kteri bi se razgovarjalo, drznem se uljudno vabiti vse slovenske gospode učitelje gimnazijske in realske, delajoče na Hrvaškem, Srbskem in Slovenskem, kteri imajo posel z učenjem slovenske ali hrvaške slovnice, in druge v tem predmetu izvedene učenjake, naj bi se račili zbrati 2. kimovca t. l. v davnoslavnem in najstaršem mestu malega Štirskega, v Ptuju, kjer bi se pogovarjali, načrtali in točno določili slovensko slovniško imenstvo, s posebnim pogledom na druge južne brate Slovane, in sicer tako, da bi se vjemalo, počenši od 1. razreda ljudskih učilnic do najviše stopnje podučnih zavodov, ter merilo bilo vsem učiteljem. Časa za pripravo še je več, nego mesec dni, stvar važna in silno potrebna; pokažite, mili bratje, da ste si z neopešano marljivostjo učenost nabrali na korist in napredek omike slovenske! Raićev Božidar.

Iz Ajdovščine na Goriškem 10. julija. * Hvala, komur hvala gré! Naj imamo še tako dobre postave, ki slovenskemu narodu varujejo ravnopravnost v pisarnicah cesarskih, kaj nam pomaga, ako nimamo rodoljubnih in sposobnih advokatov in notarjev, ki bi ravnopravnosti djanski pomagali do svoje pravice. Dokler advokatje ali notarje laške ali nemške vloge delajo gosposkam, kjer bi morale biti slovenske, nikoli ne pridemo, kakor Nemec pravi, „auf ein grünes Gras“. Zato hvala našemu advokatu gosp. Lavriču, kteri vedno hodi pot ravnopravnosti slovenske, in kteremu je zdaj ta pot toliko loža, ker smo v Ajdovščini dobili za c. kr. okrajnega adjunkta iskrenega, to se pri nas pravi poštenega rodoljuba gosp. Jož. Kavčiča in tudi gosp. aktuar Huber marljivo pomaga, da se slovenske vloge rešujejo slovenski. Zato hvala, komur hvala gré!

Iz Črnomlja 13. julija. J. K. — Ob dveh popolnoči se je razsvetlelo naše mestice v prav žalostni podobi. V najbližnji vasi — v Vojni-vasi — je 5 hiš pa tudi drugih poslopij pogorelo, čeravno so naši mestjani sè svojimi gasilnicami prav pridno delali. Noben pogorelec ni bil zavarovan! Zavarovanje pa tudi pazljivost na ogenj se zanikernim ljudem ne more dopovedati; raji se čuje glas bedakov! — Drugo, kar imam potožiti „Novicam“ danes, je to, da se ne manjka tacih ljudí, ki še zmiraj ne vedó, da so ljudske šole za to, da se človek ne naučí samo brati, pisati in računiti, ampak še druzih vednosti, ki jih za življenje potrebuje in to hitro po poti domačega jezika, da bi se tako naše revno kmetijstvo povzdignilo, naše rokodelstvo na boljo stopinjo pripravilo itd. Za vse te potrebe pa takim ljudem ni mar; če tudi fant prav neumen ostane, dosti je — mislijo — da le kakošno nemško besedo vjame, zakaj da bi se nemškega jezika naučil, to more le verjeti, kdor od ljudskega šolstva nima celó nobenega zapopadka. Na to premišljevanje nas je pripeljala prečudna novica, da sta 2. dne t. m. St. iz Doblic in N. iz Zagradca — ne vemo kako? — k gospóski naši prišla kot brambovca nemščine! — V dveh krajih je unidan toča strahovito pobila nograde; sicer pa letina lepo kaže.

Iz Ljubljane. Spomenica (promemoria), ktero so slovenski državni poslanci na Dunaji potem, ko so 28. junija z besedo povedali državnemu kancelarju Beustu zahteve slovenskega naroda na Štajarskem, Kranjskem, Koroškem in Primorskem, še pismeno izročili trem ministrom, obsega te-le 4 točke: 1) Deželnim zborom naj se dá več oblasti, da po takem se povekša avtonomija (samoupravje) deželna; zato naj se sledeče stvarí, ki so dozdaj bile ali popolnoma ali saj deloma v rokah državnega zbora, izročé deželnim zborom: a) vse, kar se tiče občin (srenj), b) šolstvo ljudskih, gimnazijskih in realnih šol, c) deželni kredit, d) razmera in pobira zemljiščinih, hišnih in druzih direktnih davkov. 2. Učni jezik v ljudskih, gimnazijskih in realnih šolah naj se osnuje tako, kakor je nasvetoval šolski odbor kranjskega deželnega zbora 1866 leta. *(Spomenica na kratko razlaga potrebo in korist te postave).* 3. Jezik v cesarskih pisarnicah. Političnim, finančnim in sodniškim uradnijam naj se ukaže, da z ljudstvom, ki govorí jezik slovenski, slovenski govoré in mu tudi le slovenski dopisujejo, zato naj vsi pozivi (povabila), oznanila, razglasi in rešitve vlog do slovenskih ljudí ali slovenskih občin gredó v slovenskem jeziku; vsi zapisniki (protokoli) naj se ž njimi pišejo slovenski. *(Spomenica tudi to potrebo dokazuje po pravilih pravice, postáv in človečanstva, razjasnuje jalovost vgovorov, in pride poslednjič do tega, da pravi, da tudi pri nas na Slovenskem gotovo ne bode oviranja ravnopravnosti konec, dokler se ne zgodi to, kar se je ukazalo na Ogerskem in Hrvaškem, namreč to, da se uradnikom odloči obrok (brišt), do kterega mora vsak uradnik, kdor ima z ljudstvom opraviti, ustmeno in pismeno znati slovenski jezik.)* 4. Administrativne naredbe, to je, kako naj se osnujejo cesarske gosposke, da se pravica zgodí narodu slovenskemu. Da se to, kar zahteva točka 3., vjema z vredbami viših gospósk, in da se tudi poroštvo zadobí, da se vse to resnično izpeljava, zahtevajo zastopniki naši od ministerstva, da se pri c. kr. deželnih poglavarstvih v Gradcu in Celovcu ustanovijo posebni slovenski oddelki, pri c. k. deželnih nadsodnijah in pri najviši dunajski sodnii pa posebni senati s potrebnim številom slovenskih svetovalcev ali saj to, da se pri teh gosposkah slovenskemu narodu primerno, po poti postave odločeno število svetovalcev slovenskega rodú v službo dá, in da je v najviših službah na Dunaji potrebno število Slovencev, ki poznajo narod in deželo, in tako ministerstvo v pošteni izpeljavi tega, kar ravnopravnost zahteva, z znanstvom svojim in krepko voljo podpirajo.

S tem naznanilom, ki je edino avtentično, popravljamo to, kar so vsi drugi časniki napačno povedali, ter se popolnoma zanašamo na politično modrost naših zastopnikov, da to, kar s tem pismom zahtevajo, je le zahtevanje za zdaj „in linea transactionis.“ — *(Iz 1. seje novega mestnega odbora.)* Gospod župan dr. Costa bere zahvalno pismo, s kterim je nadvojvoda Albrecht odgovoril na milovalno pismo mestnega odbora; potem predlaga, naj zbor sklene, da se črna vélika maša opravi za nesrečnega cesarja Maksa; zbor soglasno pritrdi. Potem gosp. župan z ozirom na to, ker po postavi od 16. avgusta 1865. leta konec le-

tošnjega leta poteče tistih 15 let, za ktera so nova pohištva hišnega davka prosta, stavi nujni predlog: naj se državnemu zboru pošlje prošnja, da se podaljša ta obrok še za 2 leti (pozneje se je sklenilo prositi za podaljšanje 4 let). Odbornik Horak podpira županov predlog s tem, da je hišni davek tako silen, da nihče ne more veselja imeti, da bi kaj zidal. Odbornik Trpin se vtakne vmes, rekši, da županov predlog ne sega v hišni davek, ampak le v to, da so nova pohištva dalje časa oproščena davka; župan ga podučí, da Horakove opazke ravno podpirajo njegov predlog. Zbor sklene po predlogu županovem.

Predno se začnó obravnave, današnji seji odločene, še odbornik dr. Valenta vpraša župana: ali bi ne bilo mogoče, da bi se v Kolezji ena ura na dan odločila, da bi se tudi ženske môgle kopati v mrzli vodi? Župan odgovorí, da bode z lastnikom te kopelje se pomenil. Dalje vpraša dr. Valenta: kako to, da proti postavi se psi ob nedeljah in praznikih prosto klatijo po ulicah? Župan odgovarja, da konjač ima ukaz, pse loviti tudi ob nedeljah, in da jih tudi res loví; če švigajo nekteri psi prosto po ulicah, godí se to tako, kakor se sploh godí postavam, da se prestopajo. — Odbornik Stedry vpraša: kako to, da se čedalje več mladih fantov potepa po ulicah brez dela, ker iz takih lenuhov bojo pozneje tatovi itd., ali bi se ne dali s silo gnati v šolo? Župan priznava važnost tega vprašanja, ki pa se ne dá samo na poti interpelacije (vprašanja) rešiti, da se po posebnem predlogu obravnava ta stvar temeljito. Odbornik Horak opomni, da nekdaj je poseben magistraten uradnik opazoval te štrkovce. Odbornik dr. Bleiweis zagovarja misel županovo, da stvar je važna, ki mora pa na poti predloga priti v mestni zbor; naj g. Stedry osnuje za kako prihodnjo sejo tak predlog; danes pa naj bode konec besedí. Zbor pritrdi Bleiweisovemu nasvetu in le odbornik Schwentner, kot ud ubožne komisije, še to dodaja, da se, kar koli je s pomočjo Metelkove ustanove itd. mogoče, vse storí, da se zasačena lena mladina potakne v delo, in hvali o tem marljivost magistratnega svetovalca Jerasa.

Po vsem tem so prišle volitve podžupana in odbornikov v odseke na vrsto. Pred tem pa zbor še svojo zahvalo izrekuje dr. Orlu, ki je zadnja leta bil podžupan mestni. Po postavni večini glasov je bil dr. Orel zopet izvoljen. Gospod doktor se zahvaljuje za zaupanje in reče, da sprejme častno volitev, če tudi je že prileten, ker na strani čvrstomladega župana je lahko podžupan biti (živio!). — Volitve v odseke so se vršile tako-le: 1) v *magistratni odsek* so bili voljeni: Sovan, Malič, Schwentner, Horak, dr. Schöppl, — 2) v *odsek za pravosodje in osebne zadeve:* dr. Zupan, dr. J. Bleiweis, dr. Valenta, dr. Orel, dr. vitez Kaltenegger, — 3) v *odsek za denarstvene zadeve:* dr. Schöppl, Blaznik, Debevec, Frölich, Trpin, — 4) v *odsek za stavbine zadeve:* Malič, Bürger, Stedry, Vrhovec, Debevec, Sovan, Resman, — 5) v *odsek za ubožne zadeve:* Auer, Frölich, dr. vitez Kaltenegger, Zevnik, Sovan, — 6) v *odsek za policijske zadeve:* dr. Schöppl, Pakič, dr. Zupančič, dr. Pfefferer, Mahr, — 7) v *odsek za šolstvo in ustanove:* dr. Bleiweis, dr. vitez Kaltenegger, dr. Toman, dr. Valenta, dr. Orel.

— Postave, ki jo je osnoval naš deželni zbor o tem, da vsaka občina bi pravico imela vpeljati pasji davek, ministerstvo za tega voljo ni predložilo cesarju v potrjenje, ker po §. 3. si deželni odbor pridržuje oblast, ki gré občinam. Deželni odbor je v poslednji seji sklenil, da se v novem predlogu izpustí ta §. — Prošnji deželnega zbora za odpis zemljiščinega davka in za povrnitev deželnega premoženja še zmiraj niste rešeni, in vendar te rešitve željno pričakuje uboga naša dežela!

— Po dovoljenji c. kr. kupčijskega ministerstva dobijo tudi v Bled poleti telegrafa, ki se bode iz Tržiča tje peljal.

— Vse ljubljanske šole, srednje in niže, se bodo največ sklenile ta mesec. Gimnazija in realka ne bote, kakor je dozdaj bila navada, imeli pri tem nikakoršne vnanje slovesnosti. V normalki bodo očitna izpraševanja 1., 2. in 3. avgusta, v mestni glavni šoli pri sv. Jakobu pa že 21., 22. in 23. t. m.

— Duhovne eksercicije za škofijo kranjsko bodo v Alojzjevišču letos od 19. do 23. avgusta.

— Da ljubljansko društvo za denarno pripomoč obrtnikom in rokodelcem čedalje bolj napreduje, vidi se iz računa za preteklo prvo polovico letošnjega leta. V prvih 6 mesecih so mu udje vložili 6644 gold. in 45 kr., vrh tega pa je društvo še prejelo 3000 gold. V vsem skupaj ima društvo po svojih udih vloženega kapitala za 35.371 gold. in 82 kr., obrtnikom in rokodelcem izposojenih denarjev je konec junija društvo imelo 45.834 gold., ako se temu znesku še prištejejo zneski, s kterimi je dolžnikom posojila podaljšalo, znaša to vse skupaj 91.340 gold., tedaj za 5935 gold. več kakor lani v tem času. Na novo je društvu pristopilo 12 novih udov. — Tako to društvo, kteremu se vsi upravniki brez plačila žrtujejo, dela natihoma brez hrupa kakor pridna čbelica, ktera od svojih udov nabira denar, da ga brez velicih pisarij in štempeljnov posojuje malim obrtnikom in rokodelcem, kadar so v denarni stiski.

— *(Naznanilo.)* Odbor pevskega zbora ljubljanske čitalnice je sklenil, da odslej vse svoje note daje litografovati. Vsem čitalnicam in pevcem lahko postrežemo s partiturami in posameznimi čedno litografovanimi glasovi, ako nam do konca meseca julija naznanijo, po koliko iztisov želé dobivati od vsacega posamnega glasú. Pošiljale se bodo note s poštnim povzetkom. Naznanila naj se pošiljajo g. Vojtehu Valenti v Ljubljano. Prvi dve pôli (cena vsakej pôli je 5 nov. krajc.) obsegale bodete sledeče zbore: Slovan od Vašaka, — Ne vdajmo se! od Vilharja, — Čast Slovencem od Riharja, — Pesem koroških Slovencev od Grbca, — Dumka, narodna Ukranjska, — Soldaška od Ipavca, — Ruska himna od Lvoffa in Moji Sablici od Jenkota. — Na dalje se bodo litografovali vsi zbori, ki so se posebno dopadli v ljubljanski čitalnici, ako se oglasi dovoljno število naznanil.

Pevski odbor.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

V 17. seji državnega dunajskega zbora je dr. Mühlfeld podpiral svoj predlog o verski postavi. Voljen je bil odbor iz 15 udov, da poroča o tem predlogu. — Nemški liberalec se poteguje za „svobodo, enakost in bratinstvo“ v veri in trdi, da glavni vzrok nesreč v našem cesarstvu je nepotrpnost verská! Ako bi bil Mühlfeld poslanec v turškem zboru, bi mu to verjeli, ker na Turškem se res godi verska sila; al iz njegovih ust nikdar še ni bilo slišati, da bi bil vlado avstrijsko opomnil, naj se usmili ubogih kristjanov na Turškem. Mi nesrečo Avstrije iščemo v prav drugih vzrokih, ne pa v verskih, in zato, ker gospodje Mühlfeldove stranke še nikoli niso besedice zinili o tem, kar je Avstrii **prva** in **neobhodna** potreba in to je **národna ravnopravnost**, ne verjamemo jim, da je njihova „svoboda, enakost in bratinstvo“, kaj več kot — piškav oreh. Ako Vam je v resnici mar za Avstrijo, vedite to: da z

ravnopravnostjo narodno stojí Avstrija — ali razpade! Zato taki in enaki predlogi, ki le juda in protestanta grlijo, večine avstrijskih prebivalcev — Slovanov — pa ne vidijo, pri nas nimajo nobene simpatije. V isto vrsto spada Herbstov predlog, ki se poteguje za to, da se 1) zakonsko pravo (pravica v zakon stopiti) zopet ustanovi po predpisu občnih državljanskih postav, 2) da se ljudske šole vzamejo iz rok cerkvi in 3) da razmere med verami (katolško, protestantiško, judovsko itd.) se v red spravijo. V 19. seji je minister za denarstvo razlagal sedanji denarstveni stan našega cesarstva. Žalosten je. Državni dolg po ministrovi temeljiti razlagi znaša 3046 milijonov gold. kapitala, 127 pa obresti. — Za pretresovanje gospodarskih (kmetijskih in obrtnijskih) zadev se je v državnem zboru osnoval poseben odbor iz 36 poslancev, v kterem so Slovenci zastopani po gosp. Črnetu in dr. Klunu. Ta odbor namerava prinesti v državni zbor celo kôpo predlogov, ktere zadevajo kmetijske, obrtnijske in druge gospodarske reči, zahtevati posebnega ministra za kmetijstvo in kmetijske zbornice. Tudi mi priznavamo živo potrebo, da se za národno gospodarstvo v Avstrii kaj več storí kakor dozdaj, vendar ne bi želeli, da bi državni zbor v kakem „centralističnem cepetcu“ segal v stvarí, ktere na prid vsaki deželi rešiti morejo le deželni zbori. Naj se deželam dá avtonomija, in treba ni posebnega ministra kmetijstva, s kterim se državi le veliki novi stroški navalijo, tedaj zopet veči davki. Oprostite kmetijstvo presilnih davkov, pa bode lože dihalo in veselejše napredovalo — brez ministra za kmetijstvo in brez „Ackerbaukammern“, kterih treba ni, dokler imajo dežele kmetijske družbe, ki ne nakladajo deželam davka, kakor ga obrtnijske zbornice pa so pri vsem tem vendar le bolj birokratične naprave. — 25. dne t. m. se imajo izvoljeni poslanci ogerskega in dunajskega državnega zbora na Dunaji sniti in svoje obravnave pričeti. — Pravijo, da je gotovo, da presvitli cesar s cesarico potuje v Pariz; še celó o cesarju Napoleonu se govorí, da pride na Dunaj. — Vladni dunajski časnik pravi, da ni res, da bi bila presvitla nadvojvodinja Zofija, mati Njih Veličanstva cesarja našega in pa cesarja Maksa, ob pamet prišla. — Škofa Strossmajer-a, kamor koli je prišel po povratku svojem, je narod povsod sprejemal prisrčno in slovesno. V Slavonii so začeli nabirati novcev na pomoč vdovam in sirotam graničarjev, ki so leta 1848. in 1849. smrt storili za domovino in Avstrijo. Narod trojedne kraljevine ni potrt, če tudi vidi bridke dogodbe okoli sebe in se čudi, kako je to, da vrli Vončina ne županuje več na Reki, ker se je zoperstavil razuzdanosti na Reki, — da je dr. Subotić ob službo, ker je vendar z vladinim dovoljenjem šel na Rusovsko in ondi nič pregrešil, — da so „Pozora“ po Bachovi postavi „opominjati“ začeli, — da so župnika Tandarića v preiskavo deli, ker je pridigoval proti magjarski stranki, — da E. Kvaternik, ki se je pomilosten vrnil v Zagreb, je vendar moral zopet iz dežele itd. — Glavne skupščine slovesna seja akademije jugoslavenske v Zagrebu je 28. dne t. m. — Pevsko društvo „Kolo“ je razširilo svoje štatute in se premenilo v „Kolo — hrvatsko umjetničko društvo.“ — Kakor dopisnik iz Banske Bistrice v Slovakii piše v „Zukunft“, so magjaronski gospodje na ondašnji gimnazii zasledili „hudobo.“ Bila je preiskava — in kaj neki je ta „hudoba?“ — to, da se učitelji ondašnji držijo ravnopravnosti in da se v njih šolah čisla deželni — slovenski — jezik! Pa saj tudi nemškutarji vidijo „hudobo“ v naših gimnazijah, in tudi ta „hudoba“ je nemškutarjem — ravnopravnost. — Poljakom se je dovolilo deželno šolsko svetovalstvo, vendar poseben ravnatelj se jim ni dovolil; svetovalec vladni bode referent. Morebiti je to še sreča za Rusine. — Ob priliki, ko se je 1800letnica obhajala na dan sv. Petra in Pavla letos v Rimu, je 450 škofov papežu izročilo pismo (adreso) vsegdar pohlevne udanosti, ktero s tem sklepa, da vladarji in narodi ne bojo dovolili, da bi se pravice papeževe ne priznavale ali veljava njegova tajila. S koliko svečanostjo je 1800letnica bila omenjeni dan obhajana, vidi se iz tega, da 100.000 tujcev je bilo tisti dan v Rimu; 200 laških mest je poslalo poslance v Rim, da so se poklonili sv. očetu, ki je zdaj (čez 1800 let za sv. Petrom) njegov 257. naslednik. Svečanost cerkvena je trajala celih 7 ur. Procesije se je udeležilo nad 500 škofov, veliko 1000 duhovnov in brezštevilna druga množica. Pravijo, da je v cerkvi gorelo čez 20.000 sveč, in da 600 ljudí je bilo, ki so dobro uro imeli s prižiganjem opravila. — Garibaldovci na Laškem zopet zeló poskušajo, da bi papeževe dežele zajéli in jih pritaknili laškemu kraljestvu. Kralju samemu ta sila za zdaj ni po volji. — Kolera je zdaj tudi v Rimu; čedalje bolj se pomika tudi proti Dalmacii. Še te pošasti nam je treba! — V Galicii so 11. dne t. m. bile strašne povodnji. — Predsednik novo osnovanemu slovanskemu društvu na Ruskem je véliki knez in naslednik carevič Aleksander, podpredsednik pa je minister nauka grof Tolstoj. — Govorí se, da Juareza, ki je dal cesarja Maksa vstreliti, je zdaj vendar le volja, da truplo cesarjevo pustí iz Mehike. Dragoceno trugo, v ktero bi mrliča položili, so iz Dunaja že poslali v Trst. Podadmiral Tegethof potuje v tej zadevi v Mehiko. — Turške homatije se čedalje bolj bližajo svojemu koncu. Ustaja bulgarska se čedalje bolj širi in v Kandii so Omera paša zopet dobro našeškali. Ker ubogim kristjanskim Slovanom, ki zdihujejo pod jarmom turškim nihče pomagati noče, se sami skušajo rešiti iz krvavih nadlog. Turški sultan pa med tem zadovoljen potuje po Francozkem in Angležkem, zanašaje se na mahomedansko osodo! Kakor se kaže, bode ruska vlada se potegnila za kristjane na Turškem; z rusko vlado v zvezi je pruska in kakor se kaže tudi amerikanska; tej trójici, kakor nekteri časniki pišejo, se brž ko ne bode pridružila vlada italijska. To vidi Napoleon, in sive lasé mu dela ta zveza. Med tem pa prihaja razpor med prusko in francozko vlado čedalje veče; zato se tudi Napoleon čedalje bolj na vojsko pripravlja; državni zbor je vladi dovolil, da more 158 milijonov na pósodo vzeti; še zmiraj nakupuje kónj na Ogerskem in drugod; skozi Ljubljano jih pogostoma vozijo.

Listnica vredništva. Gosp. Gašp. Kr. v M: Prav srčno nas so razveselile črtice iz življenja Vašega. Da bi vsak bil tak rodoljub, kakor ste Vi, srečna bi bila domovina! „Izhod na Šavnice“ je vendar bolj Vas mikal kakor bi bralce, ki ne vidijo, kar ste Vi videli. Raji kaj druzega drugikrat!

Kursi na Dunaji 16. julija.

5% metaliki 59 fl. 20 kr. Ažijo srebra 124 fl. — kr.
Narodno posojilo 69 fl. 75 kr. Cekini 6 fl. 4 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 15. julija 1867.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 60. — banaške 7 fl. 22. — turšice 3 fl. 67 — soršice 4 fl. 42. — rži 3 fl. —. — ječmena 2 fl. 50. — prosa 3 fl. 10. — ajde 3 fl. 50. — ovsa 1 fl. 80.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.